

**СКРІПЛЕННЯ ПІДПИСОМ АКТІВ ГЛАВИ ДЕРЖАВИ
ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ**

Олег Сушко

**CLEATING OF ACTS OF COUNTRY'S LEADER SIGNATURE
ON LEGISLATION OF UKRAINE**

Oleg Sushko

***Анотація.** Статтю присвячено підготовці та обґрунтуванню пропозицій щодо вдосконалення законодавства України з питань скріплення підписом актів глави держави.*

Проведено змістовний аналіз історії законодавства з питань скріплення підписом актів глави держави в нашій державі.

Розглянуто сучасний стан законодавства України про скріплення підписом актів глави держави главою чи членом Уряду.

На підставі аналізу норм чинного законодавства, що регламентує інститут контрасигнації, розроблено та обґрунтовано пропозиції щодо його удосконалення.

***Ключові слова:** президент, уряд, конституція, контрасигнація, скріплення підписом, законодавство, укази, повноваження.*

***Summary.** The article is devoted to preparation and ground of suggestions in relation to perfection of legislation of Ukraine on questions cleating of acts of country's leader a signature.*

A meaningful analysis of the history of legislation on issues of affixing the acts of the head of state in our country has been conducted. It was established that for the first time in the conditions of independent Ukraine, this institution was enshrined in the Constitution of Ukraine of June 28, 1996. It was clarified that subsequent changes to the Fundamental Law of Ukraine resulted in the changes of this institute.

The current state of the legislation of Ukraine on the signature of acts of the head of state by the head or a member of the Government is considered. It is revealed that the current state of the law leaves many issues of contraction unregulated. In defending the position of the importance of leaving the institute of countersigning in Ukrainian law, it has been stressed that the condition of this should be to improve its normative regulation.

Based on the analysis of the norms of the current legislation that regulates the institution of countersigning, proposals for its improvement have been developed, aimed first of all at introducing amendments to the Constitution of Ukraine, and, after this, strengthening the detail of the mechanism of contractibility in the current legislation, with the revision of the norms of the current legislation on the government, with the adoption of special laws on the president and on regulatory acts.

Key words: *president, government, constitution, countersigning, signature, legislation, decrees, powers.*

Актуальність теми дослідження. Конституційно-правовий інститут, сутність якого полягає в тому, що глава уряду та/чи уповноважений міністерства підписує акт глави держави чи органу публічної влади, що наділяє такий акт юридичною силою і покладає на особу, яка його підписала, юридичну і політичну відповідальність за виконання даного акту, є контрасигнацією у загальному вигляді. Цей інститут регламентується відповідними нормативно-правовими актами, ієрархію яких очолює Основний Закон держави. Конституція України закріплює контрасигнацію як скріплення підписом Прем'єр-міністра України і профільного міністра актів Президента України, виданих в межах повноважень, передбачених пп. 5, 18, 21 ст. 106 Конституції [1]. Контрасигнація актів органів публічної влади в нашій державі не передбачена.

Питанням скріплення підписом актів глави держави в Україні присвячені роботи таких науковців як Я. О. Берназюк, С. В. Болдирєв, С. П. Головатий, І. Б. Коліушко, Т. Б. Купченко, П. А. Рудик, О. В. Совгиря, В. Л. Федоренко та

інших. Проте дослідження законодавчого регулювання цієї процедури мають поверховий характер та потребують більш змістовного розгляду.

Метою цієї статті є підготовка та обґрунтування пропозицій щодо вдосконалення законодавства України з питань скріплення підписом актів глави держави.

Основний текст. У системі чинних нормативно-правових актів, що визначають умови, порядок і строки здійснення, перелік повноважень, з яких приймається акт, що підлягає скріпленню підписом, коло контрасигнуючих осіб, можна виділити декілька їх рівнів:

Конституція України – нормативний акт вищої юридичної сили, що закріплює інститут контрасигнації та формулює основні засади його реалізації. Так, чинна редакція ч. 4 ст. 106 Основного Закону України констатує, що акти Президента, видані в межах повноважень, передбачених пп. 5, 18, 21 ст. 106, скріплюють підписами Прем'єр-міністр і міністр, відповідальний за акт та його виконання. У деякій мірі питання контрасигнації стосується ст. 113, де зазначається, що Кабінет Міністрів відповідальний перед Президентом і Верховною Радою, підконтрольний і підзвітний Верховній Раді у межах, передбачених цією Конституцією. Також у п. 4 розділу XV «Перехідні положення» встановлено, що Президент протягом трьох років після набуття чинності Конституцією має право видавати схвалені Кабінетом Міністрів і скріплені підписом Прем'єр-міністра укази з економічних питань, не врегульованих законами, з одночасним поданням відповідного законопроекту до Верховної Ради в порядку, встановленому ст. 93 Конституції. Такий указ Президента вступає в дію, якщо протягом тридцяти календарних днів з дня подання законопроекту Верховна Рада не прийме закон або не відхилить поданий законопроект більшістю від її конституційного складу, і діє до набрання чинності законом, прийнятим Верховною Радою з цих питань. І хоча норми Розділу XV мають тимчасовий характер, вони є показовими у контексті закріплення інституту контрасигнації на конституційному рівні.

Закони України, що у своїх положеннях у той чи іншій мірі деталізують механізм контрасигнації: «Про Кабінет Міністрів України» від 27.02.2014 р., «Про центральні органи виконавчої влади» від 17.03.2011 р., «Про Раду національної безпеки і оборони України» від 05.03.1998 р., «Про дипломатичну службу» від 07.06.2018 р., «Про правовий режим надзвичайного стану» від 16.03.2000 р., «Про зону надзвичайної екологічної ситуації» 13.07.2000 р. та інші.

Підзаконні нормативні акти, норми яких регулюють окремі аспекти здійснення контрасигнації: а) акти Президента України, зокрема «Про Положення про Адміністрацію Президента України» від 02.04.2010 р., «Про Положення про порядок підготовки та внесення проектів актів Президента України» від 15.11.2006 р., «Про порядок офіційного оприлюднення нормативно-правових актів та набрання ними чинності» від 10.06.1997 р., «Про заходи щодо вдосконалення організації контролю за виконанням актів та доручень Президента України» від 29.03.2000 р. та ін.; б) акти Кабінету Міністрів України, серед яких «Про затвердження Регламенту Кабінету Міністрів України» від 18.07.2007 р., «Про затвердження Положення про Секретаріат Кабінету Міністрів України» від 12.08.2009 р. та ін.; в) акти центральних органів виконавчої влади.

Міжнародні акти також здійснюють нормативне регулювання інституту контрасигнації у нашій державі, серед таких варто виділити ратифіковані акти: з питань п. 5 ч. 1 ст. 106 Конституції – Віденські конвенції про дипломатичні зносини 1961 р., про консульські зносини 1963 р., про представництво держав у взаємовідносинах з міжнародними організаціями універсального характеру 1975 р.; з питань п. 18 ч. 1 ст. 106 – Заключний акт Наради з безпеки та співробітництва в Європі 1975 р., Паризька хартія для нової Європи 1990 р., Рамковий документ Програми НАТО «Партнерство заради миру» 1994 р.; з питань п. 21 ч. 1 ст. 106 – Європейська Рамкова конвенція про основні принципи транскордонного співробітництва між територіальними общинами або органами влади 1980 р., Конвенція про транскордонний вплив промислових аварій 1992 р., Конвенція про захист Чорного моря від забруднення 1992 р. У питанні міжнародного співробітництва у сфері конституційного права особливе місце

належить Європейській комісії за демократію через право (Венеціанській комісії), яка формує міжнародні вимоги та рекомендації з будь-яких питань конституційно-правового характеру, у тому числі з питань контрасигнації.

Розглянемо, як регламентується інститут контрасигнації в основних із зазначених джерел.

В умовах незалежної України правило контрасигнації актів Президента було вперше запроваджене у ч. 4 ст. 106 першої редакції Конституції України та передбачало контрасигнацію майже половини актів Президента. Згідно з конституційним формулюванням, контрасигнатура виступає засобом зняття юридичної відповідальності з Президента України за видані ним акти і покладення її на Кабінет Міністрів України. На той час вона не могла бути засобом контролю урядом глави держави через цілковиту залежність Прем'єр-міністра і міністрів від Президента. За таких умов Прем'єр-міністр і міністри беззастережно контрасигнували акти Президента.

У 2004 році було прийнято Закон «Про внесення змін до Конституції України», згідно з яким відбувся перерозподіл повноважень владного трикутника «Президент – Верховна Рада – Кабінет Міністрів України» на користь двох останніх, а також суттєво підвищився статус Прем'єр-міністра [2]. Незалежність Прем'єр-міністра і міністрів від Президента надала іншого сенсу інституту контрасигнації – він перетворюється на засіб контролю Кабінетом Міністрів Президента. Це призвело до так званої «указної війни» у вересні 2006 року. Проблема скріплення актів Президента України переросла у дискусії найвищих посадових осіб, що було зумовлено фактом повернення Прем'єр-міністром без підпису семи указів Президента через порушення конституційної процедури їхнього оприлюднення. Так, Президент зайняв позицію, згідно з якою всі укази, підписані главою держави, є чинні з моменту їх підписання або опублікування, оскільки Конституція не передбачає, що указ, підписаний в рамках конституційних повноважень Президента, не є дійсним без контрасигнації Прем'єр-міністра. У свою чергу, Міністр юстиції та Перший заступник Міністра Кабінету Міністрів зайняли протилежні позиції [3]. Варто також зауважити, що до

політичної реформи контрасигнація була передбачена для президентських актів, виданих в межах його повноважень не по чотирьом пунктам статті 106, а по тринадцяти. Отже, у цій частині реформи повноваження Президента навіть посилили, але чотири пункти все ж залишили, щоб уряд зі свого боку міг збалансувати Президента в ряді важливих питань.

30 вересня 2010 року Конституційний Суд України прийняв рішення № 20_рп/2010, яким визнавав «таким, що не відповідає Конституції України Закон України «Про внесення змін до Конституції України» від 08.12.2004 р., № 2222_IV у зв'язку з порушенням конституційної процедури його розгляду та прийняття» [4]. Норма Основного Закону щодо контрасигнації знову викладалась таким чином: «Акти Президента України, видані в межах повноважень, передбачених пп. 3, 4, 5, 8, 10, 14, 15, 17, 18, 21, 22, 23, 24 цієї статті, скріплюються підписами Прем'єр-міністра України і міністра, відповідального за акт та його виконання».

21 лютого 2014 року Верховна Рада України прийняла Закон України «Про відновлення дії окремих положень Конституції України», яким повернула в дію Конституцію України 2004 року [5]. Отже, відбулося «відновлення» положень Конституції України зі змінами 2004 року щодо контрасигнації.

Останні зміни досліджуваного інституту відбулися з прийняттям Закону «Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)» від 02.06.2016 р., згідно з якими залишилось три пункти з переліку повноважень Президента, акти, видані в межах реалізації яких, передбачають контрасигнацію [6].

Дослідимо розвиток інституту контрасигнації на рівні законодавства про уряд України. За часи незалежності Україна має чотири редакції Закону про уряд. У цих чотирьох законах, а також у чинному Регламенті від 18.07.2007 р. містяться норми про контрасигнацію актів глави держави, однак з різними підходами до його регулювання. У чинному Законі «Про Кабінет Міністрів України» від 27.02.2014 р. питання контрасигнації закріплені у розділі VI [7]. Слід наголосити, що редакція цього закону не приведена у відповідність до положень Конституції у частині закріплення переліку повноважень, з яких видається акт Президента, що

потребує контрасигнації – у Конституції це три повноваження (п. 5, 18, 21), а у Законі – чотири (п. 5, 18, 21, 23). Не дивлячись на те, що пункт 23 ч. 1 ст. 106 Конституції було виключено на підставі Закону № 1401-VIII від 02.06.2016 р., все ж варто, щоб положення щодо контрасигнації, які містяться у Законі, були ідентичними цим положенням у Конституції.

Наявність багатьох неврегульованих питань контрасигнації зумовлює необхідність офіційного тлумачення норм щодо неї Конституційним Судом України. Невдала спроба цього відома конституційній практиці. Так, для вирішення питання щодо контрасигнації Кабінет Міністрів у 2006 році вніс подання до Конституційного Суду щодо офіційного тлумачення положень ч. 3, 4 ст. 106 Конституції. 12 грудня 2006 року Друга колегія суддів Конституційного Суду відкрила конституційне провадження у цій справі, а 25 жовтня 2007 р. це провадження було припинено на підставі п. 3 ст. 45 Закону «Про Конституційний Суд України» – непідвідомчість Конституційному Суду питань, порушених у конституційному поданні. У своїй ухвалі Конституційний Суд зазначає, що практична необхідність в офіційному тлумаченні порушених в конституційному поданні норм Конституції відпала з набранням чинності Законом «Про Кабінет Міністрів України» 21.12.2006 р. [8]. На сьогодні ця редакція Закону втратила чинність, а діючий Закон «Про Кабінет Міністрів України» 2014 року встановлює лише зобов'язання Прем'єр-міністра та відповідального міністра скріпити підписами акт Президента у п'ятиденний строк. Тому, знову ж таки, постає нагальна потреба в тлумаченні ч. 3, 4 ст. 106 Конституції Конституційним Судом.

Беручи до уваги недосконалість нормативного регулювання інституту контрасигнації, О. В. Совгиря вважає, що подальше його існування є недоцільним [9, Sovgyra, 2010, р. 70]. Болдирев С. В., у свою чергу, вважає, що відмова від інституту контрасигнації тільки посилить роль Президента у системі взаємовідносин між гілками влади, що аж ніяк не відповідає політичному вектору реформ в Україні [10, Boldyrev, 2014, р. 54]. Погоджуючись з позицією Болдирева С. В., доцільнішим слід вважати залишення інституту контрасигнації, однак з удосконаленням його регламентації.

Не викликає сумнівів необхідність чіткого регламентування процедури контрасигнації актів Президента на конституційному та законодавчому рівнях. Спроба детального врегулювання цієї процедури у спеціальному законі у 2000 році виявилась безрезультатною – проект Закону «Про скріплення підписами посадових осіб актів Президента України» від 05.07.2000 р., № 5436 мав багато суперечливих норм [11]. Не заперечуючи важливості удосконалення законодавства про Уряд щодо контрасигнації, слід акцентувати увагу на необхідності також прийняття єдиного законодавчого акта про Президента. Наразі основні положення містить Конституція, але обмежений обсяг останньої означає неможливість детального зазначення усіх необхідних правових норм та повноважень у межах лише Основного Закону, що зробило б його громіздким і, як наслідок, малоефективним. Впровадження спеціального правового акта, з огляду на відсутність органічного законодавства в Україні, є бажаним. Це є нетрадиційним для правової системи нашої держави, хоча чинна Конституція у ст. ст. 77, 103, 107, 116 тощо і встановлює обов'язковість прийняття окремих законів. Фактично для інституту Президента було зроблено виняток, адже Основний Закон не вимагає прийняття закону щодо визначення саме повноважень Президента України, і, як наслідок, закріплює основні з них у Конституції, що унеможлиблює внесення змін до останніх без наявності конституційної більшості, на відміну від звичайних законодавчих актів, які, регулюють статус інших органів влади, зокрема Кабінету Міністрів України [12, Ivanets, 2014, p. 357]. Вважаємо, як і інші науковці [13, Rudik, 2008, p. 70], за доцільне прийняття Закону «Про Президента України», який і визначав би форми та механізми реалізації главою держави своїх повноважень, з присвяченням окремого розділу питанням контрасигнації його актів. Наразі існує декілька варіантів комплексної регламентації особливостей функціонування Президента України – законопроекти № 3340 від 09.06.1999 р., № 3340-1 від 29.09.1999 р., № 0936 від 14.05.2002 р., № 7248 від 31.10.2017 р. [14]. Втім, зважаючи на неприйняття Верховною Радою цих законопроектів і виходячи з встановленої невідповідності їхніх приписів реальним потребам держави, відсутністю в їх

текстах чітко прописаного механізму контрасигнації актів глави держави необхідним вбачається передусім вдосконалення правового статусу Президента в цілому та інституту контрасигнації зокрема на конституційному рівні та після цього вже прийняття відповідного Закону «Про Президента України».

Норми про контрасигнацію також повинні бути закріплені у єдиному нормативно-правовому акті, який установлював би вимоги щодо розроблення нормативно-правових актів, їхнього прийняття, набрання ними чинності, обліку, системи, видів, ієрархії та нормопроектної техніки. Таку роль мав би виконувати досі не прийнятий Закон України «Про нормативно-правові акти». У Верховній Раді України перебували на розгляді проекти Закону «Про нормативно-правові акти» № 2577 від 21.02.2007 р., № 1343 від 14.01.2008 р., № 7409 від 01.12.2010 р., № 7409-1 від 15.12.2010 р., № 0922 від 12.12.2012 р., однак через низку причин, здебільшого брак якості, вони так і не набули чинності [15].

Висновки. Таким чином, відстоюючи позицію залишення інституту контрасигнації в українському праві, наголошено, що умовою цього повинно бути удосконалення законодавства щодо нього. Аналізуючи чинні норми про контрасигнацію, можна констатувати, що нинішній стан законодавства залишає неврегульованими багато питань, серед яких слід виділити: 1) невизначеність часу здійснення процедури скріплення (до чи після їх підписання главою держави; до чи після їх офіційного оприлюднення); 2) невстановлення форми, у якій відбувається скріплення; 3) неврегульованість можливості та правових наслідків відмови Прем'єр-міністра України або міністра, відповідального за акт та його виконання, скріпити підписами відповідні акти Президента України; 4) прогалини у питанні вирішення можливої розбіжності у поглядах міністрів та Прем'єр-міністра з приводу контрасигнування відповідного акту; 5) відсутність регламентації відповідальності Прем'єр-міністра за здійснюване ним скріплення поряд з відповідальністю міністрів, що контрасигнують акт Президента України; б) відсутність унормування процедури скріплення не тільки самих актів глави держави, що потребують такого скріплення відповідно до Конституції України, а і

актів про внесення змін до них; 7) нез'ясованість моменту офіційного оприлюднення актів Президента, що підлягають контрасигнації.

Першочерговим є внесення змін до Конституції України щодо контрасигнації, а вже після цього закріплення деталізації механізму контрасигнування в поточному законодавстві з доопрацюванням норм чинного законодавства про уряд (зокрема, розділу VI Закону України «Про Кабінет Міністрів України», глави 3 Регламенту Кабінету Міністрів України), з прийняттям Закону «Про Президента України» (в якому питанням контрасигнації присвятити окремий розділ) та Закону «Про нормативно-правові акти» (де закріпити вимоги щодо розроблення актів глави держави, їхнього прийняття та набрання ними чинності за процедурою контрасигнації).

Список використаних джерел:

- [1] Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р., № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141 (Із змінами).
- [2] Про внесення змін до Конституції України: Закон України від 08.12.2004 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2005. № 2. Ст. 44.
- [3] Кому Указ Президента – не Указ? *Демократична Україна*. № 175 від 23.06.2006. С. 2. URL: www.dua.com.ua (дата звернення 10.09.2019).
- [4] Рішення Конституційного Суду України № 20–рп від 30.09.2010 р. *Вісник Конституційного суду України*. 2010. № 5. С. 36.
- [5] Про відновлення дії окремих положень Конституції України: Закон України від 21.02.2014 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 11. Ст. 143.
- [6] Про внесення змін до Конституції України: Закон України від 02.06.2016 р. *Відомості Верховної Ради України*. № 28. Ст. 532.
- [7] Про Кабінет Міністрів України: Закон України від 27.02.2014 р., № 794-VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 13. Ст. 222. (Із змінами).
- [8] Ухвала Конституційного Суду України № 45-уп/2007 від 25.10.2007 р. *Вісник Конституційного суду України*. 2007. № 6. С. 47.

[9] Совгира О. В. Інститут контрастигування актів глави держави в Україні: правова природа та проблеми законодавчого регулювання. *Вісник Київського національного університету ім. Т. Шевченка. Юр. науки.* 2010. № 85. С. 66–70.

[10] Болдирєв С. В. Інститут контрастигації як засіб взаємодії Президента та уряду України: проблеми та перспективи. *Державне будівництво та місцеве самоврядування.* 2014. № 27. С. 53–61.

[11] Про скріплення підписами посадових осіб актів Президента України: Проект Закону України. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=8733 (дата звернення 10.09.2019).

[12] Іванець О. О. Порівняльний аналіз правового статусу Президента у Французькій республіці та Україні. *Часопис Київського університету права.* 2014. № 1. С. 355–359.

[13] Рудик П. А. До питання нового статусу Президента України в контексті конституційних змін. *Часопис Київського університету права.* 2008. № 2. С. 69–74.

[14] Про Президента України: Проекти Закону України. URL: <http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc2> (дата звернення 10.09.2019).

[15] Про нормативно-правові акти: Проекти Закону України. URL: <http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc2> (дата звернення 10.09.2019).

References:

[1] Konstytutsiia Ukrainy vid 28.06.1996, # 254к/96-ВР [Constitution of Ukraine of June 28, 1996]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy – Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine*, 30 [in Ukrainian].

[2] Zakon Ukrayiny vid 08.12.2004 "Pro vnesennia zmin do Konstytutsii Ukrainy" [Law of Ukraine of December 08, 2004 "On Amendments to the Constitution of Ukraine"]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy – Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine*, 2 [in Ukrainian].

[3] Komu Ukaz Prezydenta – ne Ukaz? [To whom is the Presidential Decree not the Decree?]. *Demokratychna Ukrayina – Democratic Ukraine*, 175, 2 [in Ukrainian].

[4] Rishennia Konstytutsiinoho Sudu Ukrayiny # 20–rp vid 30.09.2010 [Judgment of the Constitutional Court of Ukraine # 20–rp of September 30, 2010]. *Visnyk Konstytutsiinoho sudu Ukrainy – Bulletin of the Constitutional Court of Ukraine*, 5 [in Ukrainian].

[5] Zakon Ukrainy vid 21.02.2014 "Pro vidnovlennia dii okremykh polozhen Konstytutsii Ukrainy" [Law of Ukraine of February 21, 2014 "On the renewal of certain provisions of the Constitution of Ukraine"]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy – Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine*, 11 [in Ukrainian].

[6] Zakon Ukrainy vid 02.06.2016 "Pro vnesennia zmin do Konstytutsii Ukrainy" [Law of Ukraine of June 02, 2016 "On Amendments to the Constitution of Ukraine"]. *Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrayiny – Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine*, 28 [in Ukrainian].

[7] Zakon Ukrainy vid 27.02.2014, # 794-VII "Pro Kabinet Ministriv Ukrainy" [Law of Ukraine of February 27.02.2014, # 794-VII "On the Cabinet of Ministers of Ukraine"]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy – Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine*, 13 [in Ukrainian].

[8] Ukhvala Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy № 45-up/2007 vid 25.10.2007 [Decision of the Constitutional Court of Ukraine #45-UP/2007 of October 25, 2007]. *Visnyk Konstytutsiinoho sudu Ukrayiny – Bulletin of the Constitutional Court of Ukraine*, 6 [in Ukrainian].

[9] Sovgyrya, O.V. (2010). Instytut kontrasyhnuvannia aktiv hlavy derzhavy v Ukraini: pravova pryroda ta problemy zakonodavchoho rehuliuvannia [Institute for Contraigning the Acts of the Head of State in Ukraine: Legal Nature and Problems of Legislative Regulation]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu im. T. Shevchenka. Yur. nauky – Bulletin of the Kyiv National University. T. Shevchenko. Jur. science*, 85, 66-70 [in Ukrainian].

[10] Boldyrev, C.V. (2014). Instytut kontrasyhnatsii yak zasib vzaiemodii Prezydenta ta uriadu Ukrainy: problemy ta perspektyvy [The Institute for Contra-

Signaling as a Means of Interaction between the President and the Government of Ukraine: Problems and Prospects]. *Derzhavne budivnytstvo ta mistseve samovriaduvannia – State building and local government*, 27, 53-61 [in Ukrainian].

[11] Pro skriplennia pidpysamy posadovykh osib aktiv Prezydenta Ukrainy: Proekt Zakonu Ukrainy [On the Signing of the Officials of the President of Ukraine by the Signature of Officials: Draft Law of Ukraine]. *rada.gov.ua*. Retrieved from http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=8733 [in Ukrainian].

[12] Ivanets, O.O. (2014). Porivnialnyi analiz pravovoho statusu Prezydenta u Frantsuzkii respublitsi ta Ukraini [Comparative analysis of the legal status of the President in the French Republic and Ukraine]. *Chasopys Kyyivskoho universytetu prava – Journal of the Kyiv University of Law*, 1, 355-359 [in Ukrainian].

[13] Rudik, P.A. (2008). Do pytannia novoho statusu Prezydenta Ukrainy v konteksti konstytutsiinykh zmin [On the question of the new status of the President of Ukraine in the context of constitutional changes]. *Chasopys Kyyivskoho universytetu prava – Journal of the Kyiv University of Law*, 2, 69-74 [in Ukrainian].

[14] Pro Prezydenta Ukrainy: Proekty Zakonu Ukrainy [On the President of Ukraine: Draft Law of Ukraine]. *rada.gov.ua*. Retrieved from <http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc2> [in Ukrainian].

[15] Pro normatyvno-pravovi akty: Proekty Zakonu Ukrayiny [On regulations: Draft Law of Ukraine]. *rada.gov.ua*. Retrieved from <http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc2> [in Ukrainian].

Biography of the author:

Name: Sushko Oleg.

Academic titles: postgraduate student.

Organization: Vasyl' Stus Donetsk National University, Vinnytsia, Ukraine.

Personal e-mail: syshko_o_o@i.ua